

Ключови думи:

*синдик, процесуална
субституция*

Keywords:

*Receiver, Procedural
Substitution*

Todor Kolarov

**Whether the Bankruptcy Receiver is
a Procedural Substitute?**

The article discourses whether the bankruptcy receiver is a procedural substitute. Upon discussing different scholarly opinions, the supported opinion is that the receiver does not have the characteristics of a procedural substitute of the creditors or the debtor.

**Assoc. Prof. Todor
Kolarov, Dr. habil.**

*Member of the Law
Department of New
Bulgarian University,
e-mail: tkolarov@nbu.bg*

*Associate Professor and
Lecturer of Civil Litigation.*

*Areas of specialization:
In Rem asset confiscation
and EU Law.*

*Author of monographs and
articles in professional
periodicals in Bulgaria and
abroad.*

<https://doi.org/10.33919/yldnbu.21.10.9>

Тодор Коларов

Процесуален субституент ли е синдикът?

Статията разглежда въпроса дали синдикът в или по повод производството по несъстоятелност е процесуален субституент. Като разглежда различните мнения в доктрината по въпроса, в изложението се споделя позицията, че квалификацията на синдик като процесуален субституент, било на длъжника или на кредиторите, не е обосновано.

Въпросът за това дали синдикът е процесуален субституент в производството по несъстоятелност се поставя в правната доктрина от самото начало на възприемане на института на процесуалната субституция у нас. Както отбелязва проф. Силяновски, още тогава е имало автори, които са считали, че синдикът е законен представител на длъжника в производство по несъстоятелност. Според други той е законен представител на кредиторите. Трети са го охарактеризирали едновременно като законен представител на длъжника и на кредиторите. Синдикът е бил окачествяван и като представител на масата на несъстоятелността. Налице е бил и възгледът, че синдикът е орган на съда¹. Може да се каже, че това изобилие на гледни точки не е преодоляно и до днес.

В това изложение се прави опит да се акцентира върху въпроса дали синдикът действа в качеството на процесуален субституент. Тъй като в доктрината и практиката са визирани хипотези, в които той е процесуален субституент на длъжника, както и такива според които той, в определени случаи, е процесуален субституент на кредиторите, фокусът е върху тях. Все пак, за да бъде обосновано подкрепеното в това изложение становище, са дискутирани накратко всички споменати вече гледни точки.

По отношение на позицията, според която синдикът е **представител на масата на несъстоятелността**, проф. Силяновски не навежда нарочни аргументи против, но това, струва ми се, не е и нужно. Синдикът няма

¹ Силяновски. Д. Гражданско съдопроизводство. Том първи. 4-то издание. С.: Университетска печатница, 1948, 140–141.

как да е представител на масата на несъстоятелността в производството по несъстоятелност, тъй като за да е налице процесуално представителство, то трябва да се отнася до субект на правото. Очевидно е, че масата на несъстоятелността не е субект на правото².

Що се отнася до възгледа, че синдикът е **представител на кредиторите**, тук аргументът не се струва убедителен на проф. Силяновски, когато иде реч за законно представителство. Той правилно сочи, че в някои хипотези синдикът действа срещу кредиторите, като атакува по исков ред техни сделки, които са в ущърб на масата на несъстоятелността. В този смисъл неудачно е да се счита, че е законен представител на кредиторите. Друг проблем, който може да бъде идентифициран, е чл. 649, ал. 3 ТЗ. Всеки кредитор може сам да предяви исковете по чл. 649, ал. 3 ТЗ. Както сочи проф. Мингова, ако кредиторът сам може да упражни правата си, не може да говорим за законно процесуално представителство, тъй като кредиторите не са нито недееспособни, нито обективно възпрепятствани да участват в процеса³.

Ако се продължат тези разсъждения, може ли да се твърди, че е налице доброволно представителство. Вероятно това мнение може да се обоснове с това, че синдикът се избира от кредиторите. Обаче такава теза се сблъсква с разпоредбата на чл. 649, ал. 3 ТЗ, според която синдикът се конституира служебно като страна, ако искът е предявен от кредитор. Тази разпоредба очевидно няма как да бъде помирена с допускането, че синдикът е представител на кредиторите.

Гледището, според което синдикът действа като законен **представител на длъжника**, също има своите привърженици⁴. В съдебната практика също се подкрепя подобно мнение. Така в ТР № 2 от 13.7.2020 г. по т. д. № 2/2018 г. на ОСТК на ВКС се отбелязва, че при висящите производства⁵ и при хипотези на специалните иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ за попълване на масата на несъстоятелност, предявявани от синдика, той действа като представител на длъжника. Тук трябва да се отчете, че производствата по чл. 649, ал. 1 ТЗ са отделни, специални производства, които не са част от производството по несъстоятелност⁶, макар че са неразривно свързани с него. Съдът намира опора на тази своя теза и в чл. 658, ал. 1, т. 7, предл. 2 ТЗ, според който синдикът „завежда от негово име (б. а. от името на длъжника) дела“. В процесуалната доктрина имаше мнение, че когато

² В този смисъл Кацаров, К. Систематичен курс по българско търговско право. С.: 1990. с. 888.

³ Мингова, А. За правното положение на синдика в исковия процес. Търговско право. 3/1995, с. 46.

⁴ Владимиров, И. Търговско право. С.: Ромина. 2008.

⁵ Такова мнение по отношение на висящите производства изразява в доктрината и Григоров, Г. Несъстоятелност. С.: Сиби. 2017.

⁶ В този смисъл и ТР № 2 от 13.7.2020 г. по тълк. д. № 2/2018 г. на ОСТК на ВКС.

синдикът участва в производствата по делата на предприятието на длъжника и предявява от негово име иски по реда на чл. 658, ал. 1 т. 7 ТЗ, той действа в защита на правата на длъжника и е считан за процесуален представител на длъжника⁷.

Струва ми се, че част от проблема и даденото от ОСТК тълкуване за синдика като процесуален представител на длъжника е свързано със спорната редакция на чл. 62 ал. 3 Закона за банковата несъстоятелност (ЗБН) въведена с ДВ 33/2019, изрично предвиждаща, че в делата по иск с правно основание чл. 59 ал. 3 ЗБН, както и исковите по чл. 60, по чл. 60а ЗБН и по чл. 135 от ЗЗД синдикът на банката осъществява процесуално представителство на същата. Тази разпоредба кара ВКС в ТР № 1 от 20.12.2019 г. по т. д. № 1/2019 г. на ВКС, ОСТК да търси разрешение на въпроса за процесуалната легитимация на ответника по тези иски и да заключи, че ответник следва да е само кредиторът. В мотивите си ОСТК на ВКС отбелязва „в уредбата на исковите по чл. 649 ТЗ липсва норма аналогична на чл. 62, ал. 3 ЗБН (в ред. ДВ бр. 33/2019 в сила от 14.4.2019 г.), изрично предвиждаща, че в делата по иск с правно основание чл. 59, ал. 3 или 5 ЗБН, както и исковите по чл. 60, по чл. 60а ЗБН и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите синдикът на банката осъществява процесуално представителство на същата. Той не може да участва в две различни процесуални качества на двете насрещни страни в рамките на един процес. Ето защо на страната на ответника в производствата по иск с правно осн. чл. 59, ал. 3 и ал. 5 ЗБН следва да участва само другата страна по оспореното материално правоотношение – извършилият прихващане кредитор“. Тоест ВКС по соломоновски прави опит да се справи с това законодателно предизвикателство, като посочва само кредитора за пасивно процесуално легитимиран. Обаче самото ТР сочи, че „предвид [...] принципи и цели на специалното производство по банкова несъстоятелност, прокламирани общо в чл. 2 от ЗБН, може да се направи извод, че законодателят урежда несъстоятелната банка единствено като управлявана от синдика маса на несъстоятелността“. Ако това е така, поставя се въпросът може ли да има процесуално представителство на маса на несъстоятелността, която не е правен субект.

Възраженията на проф. Силяновски срещу схващанията, че синдикът е представител на длъжника в производство по несъстоятелност, трябва да бъдат подкрепени. Особено внимание заслужава аргументът му, че длъжникът в производство по несъстоятелност поначало е лишен от възможността да управлява масата на несъстоятелността. И понастоящем „с откриване на производството по несъстоятелност органите на длъжника

⁷ Проф. Попова в Сталев, Ж. ... Българско гражданско процесуално право. 9-то изд. 2012, 394–395.

изгубват процесуалната си представителна власт спрямо всички съдебни производства, с изключение на очертаните в разпоредбата на чл. 635, ал. 3 ТЗ, уреждаща ограничени представителни правомощия на длъжника, [...] „да извършват лично или чрез упълномощено от тях лице всички процесуални действия, които не са предоставени изрично на синдика“⁸. Тоест няма как от длъжника в производство по несъстоятелност да произтича властта на синдика да управлява имуществото му, тъй като длъжникът в производство по несъстоятелност е лишен от това право.

В доктрината се сочи, освен това, че синдикът не може да се счита за представител на длъжника, тъй като липсват елементи на законно или договорно представителство. Синдикът не е упълномощен от длъжника, а се избира от събранието на кредиторите, назначава се и се освобождава от съда. Синдикът действа под контрола на съда, като държи сметка за интересите на кредиторите. Неслучайно, синдикът носи лична отговорност пред кредиторите при неизпълнение на задълженията си, а такава отговорност към кредиторите е несъвместима с извършване на тези правни действия от страна на синдика като представител на длъжника⁹. Именно последното дава основание на твърденията, че синдикът следва да следи за интересите на кредиторите, а оттам и възгледът, че е представител на кредиторите. Като се има предвид, че синдикът държи сметка и брани интересите на кредиторите, няма как да се приеме, че той е и законен особен представител на длъжника.

Все пак трябва да се отчете, че в някои случаи доктрината и съдебната практика, включително и цитираното ТР, визират само специалните отменителни и преферентни иски, при които се твърди, че синдикът е представител на длъжника. Струва ми се, че в тези случаи прекалено голямо значение се отдава на формулировката „от негово име“, която обосновава извод за действие в качеството на процесуален представител. По този повод проф. Мингова обосновава становището, че изразът изразява процесуалния ефект от десезирането¹⁰. По мое мнение формулировката в закона е очевидно неудачна и заслужава да се помисли за преформулирането на текста на тази разпоредба. Споделям мнението на проф. Мингова, именно по отношение на тези иски, че уредбата в останалата си част не дава основания да се направи безпротиворечиво заключение за действие като представител на длъжника от страна на синдика¹¹.

⁸ Решение № 64 от 1.2.2021 г. по търг. д. № 186/2019 г. на ВКС, 1-во ТО.

⁹ Григоров, Г. Ор. cit. с. 137 и сл.

¹⁰ Мингова, А. За правното положение на синдика в исковия процес. Търговско право. 3/1995, с. 45.

¹¹ Ibid. с. 43.

Не намирам за убедително, че при предявени иски по членове 645–647 синдикът е представител на длъжника. Ако тези иски са предявени от синдика, това означава, че длъжникът вече няма правната възможност да упражни сам правото на иск¹². Дори да възприемем синдика като особен законен представител на длъжника, предизвикателствата не са преодолени. При тези иски се атакуват сделки на длъжника. Тоест това е противоречие с условието, че синдикът в тези хипотези е представител на длъжника, действащ в негов интерес. Синдикът, и когато упражнява правото си на иск в горепосочените хипотези, действа за защита на интересите по чл. 607 ТЗ. Както посочва проф. Мингова, интересът, от който се води синдикът, е справедливото удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието на длъжника.

В съдебната практика и доктрина се открива и становището, че синдикът може да действа като **процесуален субституент на длъжника**. В съдебната практика се застъпва мнението, че „с изменението на разпоредбата на чл. 649 ал. 2 от ТЗ с ДВ бр.20/2013 г. [...] се предвижда, че при предявяването на исовете по чл. 645, 646 и 647 от ТЗ или чл. 135 от ЗЗД синдикът, съответно кредиторът може да предяви и обусловените от тези иски осъдителни иски за попълване на масата на несъстоятелността. По силата на тази разпоредба не се отнема правото на иск от длъжника – носител на материалното право, а се установява една допълнителна възможност за синдика и кредиторите да упражнят правата на длъжника, тоест да действат като негови процесуални субституенти“¹³. Очевидно тук отново се визира разпоредбата на чл. 635, ал. 3 ТЗ, според която в производството по чл. 649 длъжникът може да извършва всички процесуални действия, които не са изрично предоставени на синдика.

Тази аргументация в съдебната практика не може да бъде подкрепена. С оглед на разпоредбата на чл. 635, ал. 3 ТЗ между длъжника и синдика няма конкуренция. Иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ може да предяви или длъжникът, или синдикът. Веднъж предоставени тези права на синдика, водят до невъзможност да бъдат упражнени от длъжника. Длъжникът вече няма право на иск по отменителните и преферентните иски, а това право е възникнало за синдика. Тук не е налице допълнителна възможност, а преминаване на правото на иск у синдика. Тоест не може да бъде споделено, че правото на иск на длъжника по тези иски не се отнема. Все пак, ако се приеме, че по тези иски синдикът е процесуален субституент на длъжника, то тогава от уредбата на чл. 649, ал. 3 ТЗ следва, че кредиторът, предявил тези иски при бездействие на синдика,

¹² Така и Мингова. Ibid. с. 43.

¹³ Решение № 177 от 25.3.2015 г. по търг. д. № 3707/2013 г. на ВКС.

се явява процесуален субституент на процесуалния субституент (синдик) на носителя на материалното право (длъжник). Няма как да не се постави въпросът за допустимостта на такава конструкция, тъй като интересите на длъжника и кредиторите са различни.

Горното се извежда по следния път. От уредбата на чл. 649, ал. 1 ТЗ е безспорно, че синдикът е активно процесуално легитимиран да предяви въпросните иски. Внимание заслужава тази разпоредба в частта ѝ, която постановява, че всеки кредитор може да предяви правата по чл. 649, ал. 1 ТЗ при бездействие на синдика. Не е изрично визирана обаче хипотеза на предявяване на иска при бездействие на длъжника, който може да упражни тези права с оглед на предвидената възможност в чл. 635, ал. 3 ТЗ. Оказва се, че ако синдикът бездейства, кредитор може да предяви отменителен или преферентен иск като процесуален субституент на синдика. Процесуалната субституция се извежда от законовата разпоредба, според която синдикът трябва да бъде конституиран служебно като съищец, тоест като необходим другар. Правният интерес на кредитора е налице, а последиците няма да настъпят пряко за кредитора. Очевидно при предявен иск от кредитор на масата на несъстоятелността поради бездействие на синдика е налице процесуална субституция във формата на процесуално застъпничество. Тази конструкция е съвсем ясна, като демонстрира сходства с тази от чл. 134 ЗЗД. Разбира се, сходството с чл. 134 ЗЗД е под условие. Най-малкото „при отменителните иски по чл. 647 ТЗ е налице имуществено увреждане на кредиторите на масата на несъстоятелността, изразяващо се в намаляване на нейното съдържание като пряка последица от разпоредителни сделки и действия от страна на длъжника с негово имущество или създаване на опасност от такова увреждане“¹⁴. По-различна е обаче ситуацията при иски в отделните хипотези на чл. 646, ал. 2 ТЗ, „законодателят не е включил като обща предпоставка изобщо имуществено увреждане на кредиторите на масата на несъстоятелността, изразяваща се в намаляване на съдържанието на последната, а се цели преодоляване само на т. н. преферентен ефект на уредените там сделки и действия на длъжника. Точно липсата на реално увреждане е основание, при преферентните иски, законодателят да е предвидил по-висока степен на защита на сделките и действията в хипотезите на чл. 646, ал. 2 ТЗ, като е въздигнал в допълнителна обща предпоставка за атакуемостта им още и те да бъдат извършени, съответно сключени, след началната дата на неплатежоспособност“¹⁵.

¹⁴ Решение № 11 от 27.2.2020 г. по т. д. № 2529/2018 г. на ВКС, 1-во търг. отделение.

¹⁵ Решение № 140 от 27.5.2020 г. по т. д. № 3106/2018 г. на ВКС, 1-во търг. отделение.

Според друго становище в доктрината синдикът наистина е **процесуален субституент, но на кредиторите**. Като такъв той действа, когато предявява искове по членове 645–647 ГПК. Посочва се, че в тези случаи той е процесуален субституент във формата на процесуална суброгация¹⁶.

Въпроси могат да се поставят защо синдикът се определя като процесуален субституент на кредиторите, с оглед на това, че при уважаване на отменителните и преферентните искове имуществото ще допълни масата на несъстоятелността. Наистина, тя служи за удовлетворяване на кредиторите, но не е част от тяхната правна сфера. Най-малкото възможно е след удовлетворяване на кредиторите да остане имущество. Ако все пак възприемем това разбиране за целите на дискусиата, а именно че синдикът е процесуален субституент на кредиторите в хипотезите на членове 645–647 ГПК, отново се изправяме пред невъзможна логическа конструкция. От една страна твърдим, че синдикът е процесуален субституент – при условията на процесуална суброгация – на кредиторите. От друга страна, с оглед разпоредбата на чл. 649, ал. 1 ТЗ, кредиторите са процесуални субституенти на бездействащия синдик (при условията на процесуално застъпничество). Ако това е така, би следвало да приемем, че титулярството на материалното право мигрира между синдика и кредиторите с оглед на това дали синдикът е заел активна позиция. Според тази конструкция синдикът е процесуален субституент на кредиторите, които са титуляри на материалното право. Обаче, ако синдикът бездейства, кредиторите могат да предявят иска като процесуални субституенти на синдика. Изрично трябва да се уточни, че не може да се твърди също така, че кредиторите, които са предявили иска в този случай, са процесуални субституенти на всички кредитори на масата на несъстоятелността. Такова обяснение не дава отговор на въпроса защо законът изисква конституиране на синдика като необходим другар по правилата на процесуалното застъпничество.

Към тези предизвикателства пред тезата, че синдикът е процесуален субституент било на длъжника, било на кредиторите, се добавя и разпоредбата на чл. 649, ал. 6 ТЗ и чл. 620, ал. 7 ТЗ. Според тях, ако въпросните искове бъдат отхвърлени, държавните такси и разноските се събират от масата на несъстоятелността. Тоест синдикът не отговаря за държавните такси и разноски, а това е една от характеристиките на процесуалната субституция – отговорността за таксите и разноските. Във връзка с това внимание заслужава разпоредбата на специалния закон – чл. 60а ЗБН – който предвижда, че правото на иск може да бъде упражнено от Фонда за гарантиране на влоговете при бездействие на синдика. Заслужава си

¹⁶ Така проф. Попова в Сталев, Ж. ...Българско гражданско процесуално право. С.: Сиела. 2020, с. 384 и 391, Григоров, Г. Ор. cit. 310–311.

да се обърне особено внимание на един, само на пръв поглед, малозначителен нюанс в уредбата на ТЗ и ЗБН по отношение на държавната такса. В чл. 649, ал. 6 ТЗ се сочи, че по предявените искове по ал. 1 (тоест предявени от синдика) държавна такса не се внася, а ако искът бъде отхвърлен, държавните такси се събират от масата на несъстоятелността. Разпоредбата на ал. 6 не визираща кредитор, който предяви иск при бездействащ синдик. Проф. Попова обръща внимание по този пункт, но твърди, че и кредиторът следва да е освободен от държавна такса¹⁷. Законът обаче изрично гласи друго. В този смисъл, като във всички случаи на процесуална субституция, законът възлага държавната такса за сметка на процесуалния субституент¹⁸.

Освен това синдикът получава възнаграждение, което очевидно е характеристика, трудно съвместима с процесуалната субституция. Процесуалната легитимация на процесуалния субституент е базирана на признатия от закона негов правен интерес, който се нуждае от защита. В този смисъл получаваното от синдика възнаграждение предполага изпълнение на вменени на синдика функции, а не упражняване на право на иск за косвена защита на негов правен интерес, посредством защитата на частния интерес на субституирания.

Именно на този пункт, по мое мнение, представените становища, според които в определени хипотези синдикът е процесуален субституент, не отделят достатъчно внимание. Както се посочи в това изложение, процесуалният субституент е процесуално легитимиран, защото има правен интерес (като абсолютна процесуална предпоставка) да предприеме действия за защита на частния интерес на носителя на материалното право. Именно поради признанието на този негов правен интерес законът му дава, по изключение, процесуална легитимация, въпреки че не е носител на материалното право. Според проф. Сталев, този интерес може да произтича от материалноправните правомощия на процесуалния субституент

¹⁷ Попова, В Събрани съчинения, т. II. С.: Сиела. 2014, с. 442.

¹⁸ Уредбата на чл. 60, ал. 4 ЗБН и чл. 60а, ал. 2 ЗБН обаче не прави разграничение дали искът се предявява от синдика или от Фонда за гарантиране на влоговете в банките. На какво се дължи това различно законодателно решение? Отговорът трябва да се търси във функцията на Фонда за гарантиране на влоговете в банките, което предполага освобождаването му от заплащане на държавна такса в светлината на целите на ЗБН. Тази цел е различна от целта по чл. 607 ТЗ, според която се търси защита на интересите на кредиторите, длъжника и работниците. Член 2, ал. 2 ЗБН обаче си поставя по-различни цели, като освен интересите на вложителите и на останалите кредитори, се държи сметка и за „обществения интерес, свързан със стабилността и доверието в банковата система“. Именно поради нужда от защита на обществения интерес да се гарантира стабилност и доверие в банковата система, фондът е освободен от държавна такса. На него, като държавен орган, му е възложена обществена функция и правомощия. Той действа в обществен интерес, а според мен при защита на обществения интерес не може да бъде налице процесуална субституция.

да се разпорежда с материалното право, от материалноправно правомощие на процесуалния субституент да упражнява материалното право предмет на процеса или от наличието на отделно материално правоотношение между страната по материалното правоотношение предмет на защитата и процесуалния субституент без последният да има материалноправни правомощия да упражнява правото предмет на процеса¹⁹. Смятам, че този интерес може да произтича и от наличието на правно очакване с имуществен характер в полза на процесуалния субституент²⁰ или наличието на колектив/група, от които процесуалният субституент е част²¹.

Синдикът и длъжникът не са страни по материално правоотношение, което да е предмет на защита. Също така синдикът няма материалноправно правомощие да се разпорежда с материалното право. Може обаче да се твърди, че синдикът има материалноправно правомощие да упражнява материалното право предмет на процеса. Наистина той прави това в изпълнение на възложените му функции, а не с правен интерес за защита на негови собствени права по косвен път, чрез защита на частния интерес на носителя на материалното право. Съгласно чл. 659, ал. 2 ТЗ

¹⁹ Сталев, Ж. Сила на пресъдено нещо в гражданския процес. С.: Сиела, 2007, с. 300.

²⁰ Защита и на правно очакване от имуществен характер, което все още не възникнало като пълноценно право, от което произтича интереса на процесуалния субституент е формулировка инспирирана от мотивите на Тълкувателно решение 5/2014 по тълк. д. 5 по описа за 2014 г. на ОСГК, ВКС. Според мотивите „правното очакване, ако е от имуществен характер, се включва в имуществото на правния субект“. Нещо повече, според ВКС, възможно е законодателят изрично да е предвидил съдебна защита за това правно очакване още преди да е прераснало в право. От тези мотиви на ВКС може да се направи извода, че през междинния времеви диапазон, от разпределението на обектите в ЖСК на член кооператорите и преди снабдяването им с нотариални актове, е налице нещо повече от хипотезата на наличието на отделно материално правоотношение между страната по материалното правоотношение предмет на защитата и процесуалния субституент без последният да има материалноправни правомощия да упражнява правото предмет на процеса. Именно такава хипотеза визира чл. 38а ЗЖСК, в която собственик на отделните обекти в сградата все още е ЖСК, но член-кооператорите имат правомощието ползване, като съставна част от бъдещото им право на собственост върху обектите. Според тази формулировка правомощието ползване, като елемент от правото на собственост, възниква преди самото право поради легитимното правно очакване с имуществен характер на бъдещия собственик, което обосновава техните легитимни правни очаквания. При предявяване на иска по чл. 38а ЗЖСК, ищецът защитава правото на собственост на бездействащия титуляр на материалното право, ЖСК, като правния му интерес е обусловен не просто от гражданското му правоотношение с ЖСК, а правното му очакване за придобиване на собственост. Едва при наличието на такава правно очакване след изготвяне на разпределението, ще възникне за бъдещия собственик, тъй като той вече ще има правомощието ползване като елемент от правото на собственост.

²¹ Принадлежността на ФЛ или ЮЛ към групата/коллектива също може да обуслови процесуална субституция. Наличието на колективен/групов интерес, който се защитава, когато процесуалният субституент е част от тази група/колектив е хипотеза, която е сравнително нова за българското право. Тя е резултат от въвеждането у нас на колективните иски, който, от своя страна, не са присъщи на континенталното право. Процесуална субституция може да се обоснове в една отделна хипотеза на участие на лица, които са част от колектива и предявяват колективен иска за защита на колективния интерес, а не на своите частни интереси.

за своите действия той дължи отчет на съда и комитета на кредиторите. В този смисъл неговият правен интерес е свързан с изпълнение на неговите функции.

Предизвикателството е налице, когато се вземе предвид и следващият критерий, който смятам за необходим при процесуалната субституция, а именно чуждият интерес, който се брани да е личен²². Както посочва и проф. Мингова, действията на синдика не са подчинени на интересите на лицата, а пряко на закона²³. Контрастът по този пункт е ярък при сравнение с упражняването на процесуалните права по чл. 649, ал. 1 ТЗ от кредитор при бездействие на синдика. Няма проблем да бъде идентифициран правният интерес на този процесуален субституент, а именно – да се удовлетвори вземането му от масата на несъстоятелността, което минава през оптимизирането ѝ.

Може да се обобщи, че в доктрината се правят опити многоликата същност на синдика да бъде представена чрез познатите правни институти. В процесуалната доктрина се обосновава становището, че синдикът е орган на съда, но е и процесуален субституент, като може да действа като такъв на кредиторите или на длъжника, като изпълнява функция характерна за държавен орган без да е такъв²⁴. Другаде синдикът се представя едновременно като орган на съда, представител на длъжника (хипотезите на чл. 658, ал. 1, т. 1 и т. 7 ТЗ), процесуален субституент на кредиторите (при предявяване на иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ) и длъжностно лице при съвкупните му правомощия (по чл. 649, ал. 1 ТЗ)²⁵. Трети говорят за дуалистична природа на синдика в производството по несъстоятелност по Търговския закон. Така, от една страна, той е охарактеризиран като частно лице, на което е възложено осъществяване на публична функция по администриране на производството по несъстоятелност и по универсално принудително изпълнение върху имуществото на несъстоятелния длъжник, а от друга, като лице, на което срещу заплащане е възложено управление на чуждо предприятие, но когато предявява иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ се разглежда като процесуален субституент на длъжника²⁶. Правното положение на синдика се очертава като включващо характеристиките на представител на длъжника, представител на кредиторите и *sui generis*

²² Повече в Коларов, Т. Същност на процесуалната субституция и разграничаването ѝ от други институти на гражданския процес. Юридически свят. 1/2021, 54–56.

²³ Мингова, А. За правното положение на синдика в искивия процес. Търговско право. 3/1995, с. 47.

²⁴ Пак там.

²⁵ Стефанов, С. Р. Топчиева, Д. Митева, Б. Николова. Актуални въпроси на производството по несъстоятелност. С.: ИК „Труд и право“. 2015, 76–77.

²⁶ Маданска, Н. Синдикът в производство по несъстоятелност по Търговския закон. С.: Сиела, 2016, 58–68, 278.

длъжностно лице²⁷. В доктрината се среща и становището, че при иски по членове 645–647 ТЗ синдикът не е процесуален субституент на длъжника, но когато предявява иски по дела на предприятието на длъжника, действа като процесуален субституент. Прави се разграничение между случаите, в които синдикът встъпва по дела на предприятието на длъжника, и тези, в които сам иницира производствата. В първия случай е възприеман като представител на длъжника, а във втория случай се възприема като процесуален субституент на длъжника. Твърди се, че тогава той е процесуален застъпник на длъжника²⁸. В съдебната практика, като изключим цитираните ТР, по-често се изброяват правомощията на синдика, като така се очертава процесуалната му легитимация.

Намирам преобладаващият подход в съдебната практика за обоснован. Струва ми се неубедително да се квалифицира синдикът като процесуален субституент в горепосочените хипотези. Смятам, че и в наши дни той следва да се разглежда единствено като орган на съда. Тази негова функция има различни проявления. В този смисъл синдикът действа като орган на съда по несъстоятелността и това намирам за напълно достатъчно, за да се формулира правното му положение. Така както в процесуалната доктрина се отрича необходимостта от допълнително уточнение на процесуалното положение на синдика в производството по несъстоятелност, така, струва ми се, не е нужно да се търси и по-различно процесуално положение на синдика при предявени иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ. Наистина по-особено е положението при исковите по чл. 649 ТЗ, но макар и тълкувателната практика да ги определя като такива, които не са част от производството по несъстоятелност, те са пряко свързани с него. Няма как синдикът да ги предяви без никаква връзка с производство по несъстоятелност и респективно при предявяването им да действа в друго процесуално качество. Нещо повече, и при предявяването им правният интерес на синдика се определя единствено от изпълнение на възложената му обществена функция. По тази обществена функция няма спор в доктрината при обосновката на правото на иск на синдика. Тя произтича от целите на производството по несъстоятелността, формулирани в чл. 607 ТЗ, и обществената му цел. Целите на несъстоятелността имат важно значение за определяне на процесуалното качество, в което действа синдикът. В този смисъл смятам, че синдикът не може да се разглежда като процесуален субституент нито на длъжника, нито на кредиторите.

²⁷ Стефанов, Г. Търговска несъстоятелност. В. Т.: Абагар. 2014, с. 147 и сл. Формулировката за синдика като *sui generis* длъжностно лице е позната в нашата доктрина от проф. Кацаров. (Кацаров, К. Ор. cit.).

²⁸ Григоров, Г. Ор. cit. 139–140.